

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חולמ סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, כ"ה ניסן תש"פ

מסכת שבת מ"ד - נ' ♦ דמאי ה', ח' - ו', ג'

גליון מס' 1091

השבוע בגליון

- ♦ מותר להשליך אשפה לפח אשפה ריק?
- ♦ הטמנה בקראק - פאט (CROCK-POT)
- ♦ מדוע אנו מניחים תפילין רק בשעת התפילה
- ♦ כמה פעמים כתוב 'מלאכה' בתורה?

♦ קינוח לכלוך עם בגד

- ♦ שימוש ב"סיפולוקס" בשבת
- ♦ שלש דרגות בונה
- ♦ מדוע מותר בשבת להבריג מכסים?
- ♦ מבטל כלי מהיכנו

דבר העורך

לימוד בחצות ליל בחסות הדף היומי

אם רצונכם לעמוד על הצמאון הכביר הפושה בכל שדרות העם ללימוד הדף היומי, הסכיתו לסיפורו של הרב י. א. המתגורר ליד בית "מאורות הדף היומי".

באחד הימים סיימתי את שיעורי הקבוע בבית הכנסת... בשעה 23:30. יום ארוך היה מאחורי. עייפתי מזווית עיני הבחנתי באדם המתקרב לכיווני. הוא הלך בכבודות, עייפות נסוכה גם על פניו ולא את מרפה את איבריו.

- **כבודו**, אפשר לבקש בקשה חריגה?

- **בשמחה**.

- **כל** יום אני מקפיד ללמוד את הדף היומי, והיום היו לי עיכובים ופקקים ולא היה באפשרותי ללמוד. האם הרב יכול ללמוד איתי יחד את הדף?

כמוכן. ראיתי יהודי עם אהבת תורה כה גדולה, איככה אוכל לסרב לו. שאלתי אותו איזה דף הוא מעוניין ללמוד, והוא השיב, כי ישמח ללמוד כל דף שארצה, העיקר שלא תבטל קביעותו ללמוד דף גמרא בכל יום.

תוך כדי לימודנו נכנס יהודי נוסף ושאל אם הוא רשאי להצטרף, כי גם הוא לא הספיק ללמוד היום את הדף, וכך למדנו שלשתנו את הדף, וסיימנו ללמוד אחרי 00:30.

הגמרא שבה סיימנו עסקה במלאכי השרת, ואמרתי להם שבועדי הקב"ה אומר כעת למלאכי השרת: חזו בני חבתי שאוהבים התורה אפילו בשעה כזו. **אשריכם** ישראל.

לאחר מכן שאלתי אותו לשמו ולמקומו. מפני צניעותו לא אזכיר את שמו, אך אציין כי הוא מתגורר

דף מז/א קנה סיידין לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל אסור

שימוש ב"סיפולוקס" בשבת

מותר לסגור בשבת את מכסה הסיפולוקס, מיכל הסודה הוותיק; בין ל"ט אבות מלאכות האסורות בשבת, נמנית מלאכת בונה.

שלש דרגות בונה: בסוגייתנו מבואר כי לגבי בניית כלים בשבת, יש מספר דרגות. יש בונה העובר על איסור תורה, גם הבונה כלי בשבת עובר על איסור [והראשונים נחלקו עובר על איסור "בונה" או על איסור "מכה בפטיש"], ופעמים שעובר על איסור מדרבנן. להלכה נקבעו שלש הדרגות הבאות: **א.** תוקע, היינו: הבונה בחזקה באמצעות יתדות ומסמרים - חייב חטאת. **ב.** מהדק, היינו: הבונה כלי על ידי הידוק חלקים אחדים זה לזה, אסור מדרבנן. **ג.** רפוי, המחבר מספר חלקים באופן רפוי - מותר. הפוסקים מוסיפים (רמ"א בשולחן ערוך או"ח סי' ש"ג סעי' ו'), כי מדובר בכלי שכך היא דרך בנייתו, שאם לא כן, יש חשש שיבוא לבנותו בחזקה.

מדוע מותר בשבת להבריג מכסים? הפוסקים דנים מדוע מותר בשבת להבריג מכסה של כלי, האם פעולה זו אינה נחשבת כבניית הכלי? הרי כלים רבים מוברגים בחזקה, שלא באופן רפוי, ויש לברר מדוע פעולה זו אינה אסורה מדרבנן.

המגן אברהם (או"ח שם ס"ק י"ב) והט"ז (שם ס"ק ז') מבארים, שאין כל איסור בדבר, מאחר ש"אין עשויין לקיום, רק לפתחם ולסגרם תמיד". לכאורה, אפשר לפרש את דבריהם, כי כל פעולה שאינה עומדת אלא לשעה, אינה אסורה, הואיל והכלי נועד לפתיחה ולסגירה.

ברם, החזון איש זצ"ל (או"ח סי' נ' אות ט') מוכיח מסוגייתנו, כי אין הדבר כן. בגמרתנו מבואר, כי אסור לבנות בשבת מיטת פועלים. בימיהם, בעלי המלאכה היו נודדים עם חלקי מיטה בתרמילם, ולקראת ערב היו מרכיבים את חלקי המיטה ולנים עליה. הגמרא אומרת, כי התוקע חלקי מיטה אלו חייב חטאת, והמהדק חלקי מיטה אלו עובר על איסור מדרבנן. הרי לנו, כי גם כלי שנועד לפירוק ולהרכבה נכלל באיסור בניית כלים. יש לברר, איפוא, מה כוונת הפוסקים, שהברגת כלי מותרת, מפני שהכלי עומד לפתיחה ולסגירה.

החזון איש מבאר, כי לכשנתבונן בכלים בעלי מכסה ובמטה של בעלי אומניות, נמצא הבדל תהומי ביניהם. המיטה דנן, ראוייה לשימוש לאחר הרכבתה. אף אם יותירוה עומדת על תלה במשך שנים, ראוייה היא לשימוש כמיטה. ברם, כל מהותו של כלי בעל מכסה הברגה הוא לסגור אותו כדי לפתוח אותו אחר כך ולהשתמש בתוכו. אם יסגר לתמיד, אין בו כל שימוש. נמצא, שהברגת המכסה אינה נחשבת מלאכת "מכה בפטיש", היינו: השלמת הכלי, וכמו כן אינה נחשבת מלאכת "בונה", מפני שהכלי אינו שימושי במצבו הנוכחי, אם יותר כך לעד.

לאור הגדרה זו יש לדון, מה דינם של כלים אשר השימוש בהם מתקיים בעת שמכסה הכלי מוברג ומהודק עליהם, כגון, הברגת ראש מיכל הסיפולוקס [מכשיר להכנת סודה שרווח לפני כמה עשורים. לאחר מילוי המיכל במים, הבריגו את המכסה, החדירו גזים לתוך המיכל, והשימוש בו נעשה דרך ברז-

צעילוי נשמת

מרת **פראדל גיטל גומבו** ע"ה
ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע כ"ה בניסן תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו - ארה"ב

צעילוי נשמת

הר"ד **זרח פלוק** ז"ל
ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע כ"ה בניסן תשי"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ד **אברהם פלוק** ומשפ' שיחיו - ת"א

לחץ שהותקן בראש המכסה]. לכאורה, היה מקום לומר, כי פעולה זו אסורה, מפני שהשימוש במיכל הסודה מתבצע בעודו סגור, כאשר המים המוגזים יוצאים מן הברז המותקן במכסה. הוי אומר, ההברגה איחדה שני חלקים לכלי אחד, הבא לידי שימוש במצבו הנוכחי.

ברם, גדולי הפוסקים נקטו כי אין איסור בדבר, מפני שאף על פי שהשימוש הנוכחי במכשיר הסודה מתבצע בעודו סגור, עדיין אי אפשר להגדיר את הכלי כראוי לשימוש תמידי במצבו הנוכחי. בשונה ממיטת בעלי האומניות, אשר לעולם אפשר להשתמש בה כאשר היא מותקנת, הרי שבכלות מי הסודה מן המכשיר, הוא עומד ככלי שאין בו חפץ. לפיכך, גם הברגת מכסה זה, אינה נחשבת לאיחוד שני חלקי הכלי באופן המשלים את בנייתו לכדי כלי שלם באופן קבוע (ראה אורחות שבת פ"ח הערה ד') [קיים דיון נוסף לגבי הגזת מים בשבת, אך אין כאן המקום להאריך].

דף מז/ב והא קמבטל כלי מהיכנו

מבטל כלי מהיכנו

בסוגייתנו אנו למדים על אחד האיסורים שתקנו חכמים: "מבטל כלי מהיכנו". על מהותו של איסור זה, על סיבת תקנתו ועל השלכות מעשיות לימינו, בשורות הבאות.

חכמים גזרו שאסור בשבת לגרום שכלי שהיה ראוי לשימוש, ייאסר בטלטול ובשימוש. מדוע?

שלשה טעמים כתבו רבותינו הראשונים.

איסור בונה: רש"י (מב/ב ד"ה כלי) מבאר, שפעולה זו היא כאיסור "בונה", מפני שבעטייה אסור להסיט את החפץ בשבת ממקומו, והרי הוא כמי שמחבר את החפץ למקומו.

איסור סותר: טעם נוסף כתב רש"י (להלן קכח/ב וקנד/ב), כי פעולה הגורמת לאי ניידות הכלי, הרי היא כאיסור "סותר", שסותר את שימושו של הכלי (עיי' פני יהושע בסוגייתנו, שעמד על הסתירה שבין שני פירושי של רש"י). ההבדל בין שני הטעמים בא לידי ביטוי, בחפץ שאין לו חשיבות של כלי. אם האיסור הוא משום "בונה", שמרתק את החפץ למקומו, הדבר אסור. אך אם האיסור הוא משום "סותר", שסותר את שימושו של הכלי, הרי זה לא היה כלי גם לפני כן, והדבר אינו אסור (עיי' פרי מגדים סי' ש"ג א"א ס"ק י"ד). ברם, המשנה ברורה מצדד, כי לכל הדעות גם ביטול חפץ מסוג זה מהיכנו אסור, משום "לא פלוג" - חכמים לא חילקו בתקנתם, ואסרו ביטול מהיכנו של כל סוגי החפצים (שער הציון סי' ש"ג ס"ק ל"ז).

כבוד השבת: שני טעמיו של רש"י הובאו בפוסקים (ראה ביאור הלכה ריש סי' רס"ה, ובסי' רס"ו ס"ק כ"ז ועוד), ואילו הריטב"א (החדשים) כותב פירוש מחודש: "שהנכון שאסור מדרבנן, כדי שלא למעט בכבוד שבת לאסור כלים המותרים".

משהתוודענו לשיטות הראשונים, נברר "מהיכנו" מה הוא. בעל פרי מגדים (אשל אברהם, סי' רס"ו ס"ק י"ד) כותב, כי אם איסור ביטול כלי מהיכנו הוא משום "סותר", אזי ההסבר הוא, שאין לגרום לכך שכלי שהיה מוכן לשימוש, יהפוך לבלתי שמיש. ואם כפירושו השני של רש"י, שאיסור זה הוא משום בונה, אזי יש לפרש "מהיכנו" מלשון **פן**, בסיס. כלומר, ריתוק החפץ למקומו גורם לכך שבסיסו, המקום עליו הוא ניצב, בטל, שאינו ראוי לשימוש.

קינוח לכלוך עם בגד: בשם הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל כתבו, כי מחמת איסור ביטול כלי מהיכנו אסור לקנח לכלוך עם בגד שבעקבות טינופו לא יהא ראוי לשימוש בשבת. זאת, אף בבגד המיועד לכביסה, מפני שבמצבו הנוכחי הוא ראוי ללבישה בדיעבד, אם אין בגד אחר (שבות יצחק פרק כ' אות ב').

מותר להשליך אשפה לפח אשפה ריק? השאלה המתבקשת היא, אם מותר להשליך אשפה לתוך פח אשפה ריק. עד עתה אפשר היה לטלטל את הפח, ומעתה, משהונח בו מוקצה - אסור לטלטלו. שאלה זו קיימת גם כאשר נוטלים שקית אשפה נקייה ומכניסים בה פסולת. ובכך, במאירי (מב/ב) מבואר, כי תקנת חכמים אינה מתייחסת לכלי המיועד להניח עליו מוקצה, כלי זה אין איסור לבטל מהיכנו, וכן נוקטים להלכה (ראה שבות יצחק שם, אות ח').

דף מז/ב במה טומנין ובמה אין טומנין

הטמנה בקראק - פאט (CROCK-POT)

בשנים האחרונות נפוץ בארצות הברית ומעט גם בארצנו הקדושה, מכשיר חשמלי לבישול איטי, המכונה CROCK-POT - "קראק-פאט". המכשיר נראה כסיר המונח בתוך סיר, כאשר הסיר הפנימי מכיל את האוכל ומכסה על ראשו, והסיר החיצוני, שאינו מכוסה, מכיל את גופי החימום החשמליים. הפוסקים התבקשו לדון בדבר השימוש במכשיר זה בשבת קודש. דיונם מתפרש לגבי מספר איסורים; שהייה, חזרה והטמנה, ואנו נתמקד באיסור הטמנה, היינו: הטמנת אוכל מבושל לשמירת חומו.

כמבואר בפרקנו, ועוד קודם לכן, בערב שבת אסור להטמין מאכל בדבר המוסיף הבל, היינו: בהטמנה המוסיפה ומחממת את המאכל לחום גבוה יותר מחומו בעת ההטמנה. ואילו בשבת, אסור להטמין גם בדבר שאינו מוסיף הבל.

הטמנה חלקית: קיימת מחלוקת ראשונים יסודית לגבי הטמנה חלקית. ההטמנה המדוברת, לכאורה, בפרקנו, היא כיסוי הסיר מכל צדדיו. האם מותר בערב שבת להטמין את הסיר באופן

בקריית הרצוג. לגודל התרגשותו ואהבת התורה הוא הוציא שטר של 50 ₪. נמנעתי כמובן מלקחתו, אך התפעלתי לראות את השתוקקותו ללימוד התורה.

מעולם לא העלתי על דעתי שאמצא את עצמי יושב לאחר חצות ליל ולומד עם שני אנשים שמעודי לא ראיתי. אבל הדף היומי מסוגל לעשות הכל.

אני רוצה לנצל הזדמנות זו כדי לומר לאותו יהודי, שהוא חיוק אותי, מגיד שיעור בדף היומי, בהיווכחי לדעת פעם נוספת על מסירותם הנפלאה של לומדי הדף היומי.

★ ★ ★

הדף היומי -

כאן, שם ובכל מקום

ומכאן, לבסיס צבאי, אי שם... גם לשם הגיע הדף היומי, כפי שנוכחנו לדעת מן המכתב הבא.

לכבוד מאורות הדף היומי.

צו קריאה ירוק הגיע בדואר.

נפרדים לתקופה מן המשפחה, מן הילדים, מן העבודה, בקיצור משגרת החיים הנוחים, וחוזרים ללבוש ירוק.

אורזים את הקיטב'ג, ערכת כפה, ציוד ו...גמרא.

בסיס צבאי אי שם... הגענו למילואים.

- **מה** נשמע? מה שלומך? מה חדש? תראה, יש לי גמרא בפורמט קטן.

- **יש** לי דיסק עם שיעורים של הדפים הבאים.

- **לי** יש שיעור במקום מגורי ואני משתתף בו.

וכך עוד חייל ועוד חייל מצטרף.

קבענו חברותא!

שעת צהרים שעת הפסקה בין האימונים.

חברותא!

אני זוכר, לפני שנים אחדות בית הכנסת באותו בסיס צבאי היה חדרון צר. ברוך ה', בית הכנסת שוכן היום במבנה גדול הצר מהכיל את המתפללים, ודומה שבית הכנסת איצקוביץ עבר למקום אחר.

מניין תפילת מנחה אחד רודף את משנהו, חיילים נשארים לברר, לדון, ולהוסיף ללמוד בדף היומי.

מכל קצות הארץ, מפלוגות שונות, ממקומות שונים, מצטרפים ומתחברים סביב הדף היומי.

מהפך החיים סוחף את כל שדרות האוכלוסיה, בכל הרבדים, בכל המקומות.

בברכה ובהוקרה

ח. ז.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף מה/ב והאמר

והאמר - והא אמר

כשהמקשן מקשה על דברי אמורא, מכח דברי אמורא אחר, הוא פותח את קושייתו בלשון: "והא אמר פלוני". פעמים, אין המקשן מזכיר את שמו של האמורא ממנו מקשה, ומתבטא בלשון: "והאמר מר". השל"ה, בחלק תורה שבעל פה, כותב, כי קבלה בידו, שכשמקשה בלשון זו, הרי שמר הכוונה לרב, שהיה גדול האמוראים.

ואם יתמה הלומד, מה המקום להקשות מדברי אמורא על דברי חברו, וכי אמוראים אינם יכולים לחלוק זה על זה!?

אין זאת אלא שידע בעל הגמרא, כי ההלכה במקרה הזה, היא כדברי האמורא השני, ועל כן מקשה מדבריו על דברי האומר (הכריתות לשון לימודים שער ג' ש"ג ס"ט-י). והובא בהליכות עולם שער ב' פ"ב ס"ז). כמו כן, שייך להקשות מדברי אמורא ותיק, כגון, רב, שמואל, רב יוחנן ורבה ("הליכות עולם" שם).

ראוי להדגיש כי "אמר מר" אינו לשון קושיה, אלא פתיחת דיון בדברי חכם שדבריו הובאו בסמוך (עיין "שדי חמד" מערכת א' כלל ס"ב).

מעובד מתוך ספר כללים וביאורים בלשונות התלמוד.

חלקי בדבר המוסיף הבל, כאשר חלק מדפנותיו נותרות גלויות; האם מותר בשבת קודש להטמין את הסיר באופן חלקי בדבר שאינו מוסיף הבל? הרשב"א וראשונים נוספים פוסקים כי אסור, ואילו רבינו תם וראשונים נוספים חולקים וסוברים, כי אין איסור בדבר.

מחלוקת זו לא הוכרעה להלכה, כאשר השולחן ערוך (או"ח סי' רנ"ג סעי' א') פוסק כדעת הרשב"א, שהטמנה חלקית אסורה, ואילו הרמ"א (שם) חולק ומתיר את הדבר, כדעת רבינו תם.

בני עדות המזרח, איפוא, אינם רשאים להשתמש ב"קראק-פאט" זה, שהרי לפנינו הטמנה חלקית בדבר המוסיף הבל; הסיר הפנימי מוטמן בתחתיתו ומצדדיו, למעט בראשו, בתוך הסיר החיצוני המוסיף לחממו. ברם, עדיין יש לברר, אם לדעת הרמ"א השימוש בכלי זה מותר.

הנידון שיש לברר הוא, הטמנה במקצת מה היא. האם כל עוד הסיר אינו מוטמן מכל עבריו הרי הוא נחשב כמוטמן במקצת, או שמא, רק אם הוא מוטמן במקצת בלבד הוא נכלל בהיתר, אך אם רובו מוטמן הוא אסור לכל הדעות. ובכן, בעל פרי מגדים מסתפק בכך, ובלשונות הפוסקים המתירים הטמנה במקצת, קיימות משמעויות לשני הצדדים (עיין פרי מגדים סי' רנ"ט מש"ז ג' בשם הט"ז ולעומת זאת בט"ז סי' רנ"ג סק"ד, וחי אדם כלל ב' סעיף כ"ב ולעומת זאת דבריו שם בסעיף ה', וכן משנ"ב סי' רנ"ז סוס"ק מ"ג ולעומת זאת דבריו בס"ק מ"ח וס"ק ס"ט, ועוד, ויש להוסיף שבספר הישר לרבינו תם עצמו מפרש גם כן שכאשר רוב הסיר מכוסה - הטמנה היא).

היו שרצו לחדש, כי יש להבדיל בין הטמנה בדבר המוסיף הבל מחמת עצמו, לבין הטמנה בדבר המוסיף הבל על ידי גורם חיצוני אך החפץ הטומן אינו מוסיף את ההבל [כגון, הטמנת קדירה שעל התנור, בכרים ובכסות, עי' שולחן ערוך או"ח סי' רנ"ז סעי' ח'], שבאופן זה לא נאסרה הטמנה, כל עוד ההטמנה אינה מושלמת (עי' אורחות שבת עמ' תקכ"ט ואילך, ובאצרות שבת עמ' רנ"ה ואילך, ועוד שם עמ' תקי"ג ואילך, ומובא שם שחלק מפוסקי דורנו הסכימו לחילוק זה ואחרים מייאנו בו). לאור חידוש זה, אין היתר ברור להשתמש בכלי זה, מפני שרוב הסיר הפנימי מוטמן בסיר החיצוני, המוסיף הבל בעצמו (וע"ע בארחות שבת עמ' תקמ"ג).

אבנים בתחתית המכשיר: הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל הציע להניח אבנים בתחתית הסיר החיצוני, ועליהן להניח את הסיר הפנימי. אבנים אלו יבדילו את תחתית הסיר הפנימי מן הסיר החיצוני, ויגרמו לכך שהחלק העליון של דפנות הסיר הפנימי חשוף לאויר. או אז, תחתית הסיר, אשר אינה נוגעת בסיר החיצוני אינה "טמונה", מפני שהטמנה נחשבת הטמנה אך ורק כאשר נוצר מגע בלתי אמצעי בין הכלי המוטמן לכלי הטומן. כמו כן, ראשו של הסיר והחלק העליון של דפנותיו גלוי, והרי לנו הטמנה במקצת (ואצרות שבת, שם, תקי"ח-ט).

[חשוב להבהיר כי מלבד חששות הטמנה ישנן שאלות נוספות של שהייה וחזרה].

דף מט/א תפילין צריכין גוף נקי

מדוע אנו מניחים תפילין רק בשעת התפילה

בימים עברו נהגו להניח את התפילין כל היום, כפי שעולה ממקומות רבים בתלמוד (עיי' ב"ח או"ח סי' ל"ז ס"ק ג'). הטור (או"ח סי' ל"ז) כותב: "מצותן להיותן עליו כל היום, אבל מפני שצריכין גוף נקי שלא יפיח בהם וצריך שלא יסיח דעתו מהן בעודן עליו ואין כל אדם יכול ליהזר בהן, על כן נהגו שלא להניחם כל היום". מדברי הטור עולה, כי הנחת התפילין כל היום אינה מנהג בלבד, אלא היא בגדר מצווה, והנושא שנברר בשורות הבאות הוא, מה הגדרתה של מצווה זו.

בנושא זה מסתפק גם בעל ה"פרי מגדים" (סי' ל"ז ס"ק ב') והצדדים שהוא מציג הם, אם חיוב התורה הוא להניח תפילין כל היום, או שמא מן התורה די בהנחתן לרגע אחד וחכמים הנהיגו לקיים את המצווה במשך כל היום, ובתקופות מאוחרות יותר לא הנהיגו כן, מפני הקושי לשמור על גוף נקי במהלך כל היום. ה"פרי מגדים" מסיק, כי המניח תפילין לרגע אחד, קיים את מצוות התורה, אך מצווה מן המובחר מן התורה, להניחן כל היום, וכן נוקט בעל ה"כסף משנה", שהמניח תפילין רגע קט, קיים את מצוות התורה (ה' יסודי התורה פ"ה הל' א', ועיי' לשון הרמב"ם הל' תפילין פ"ד הל' כ"ה - כ"ו).

אולם, לדעת בעל ה"אליה רבה" וה"שועות יעקב", מצוות התפילין מחייבת את המסוגל לכך, להניחן כל היום, ולפיכך כתב, כי היכול לשמור את גופו בנקיות "אין לו לפטור את עצמו מהנחת תפילין כל היום".

ה"ביאור הלכה" (סי' ל"ז ד"ה "מצוותן") מוסיף על כך, כי אין הדברים אמורים, אלא באדם השולט על הרהוריו ויכול לשמור עצמו במהלך היום מהרהורים רעים ומקלות ראש. הוא מסיים את דבריו: "אשרי המקיים כדינו כמו שאמרו חכמים ז"ל, שאלו תלמידיו את רבי אליעזר במה הארכת ימים אמר להם לא הלכתי ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין" [ראוי לציין, את העולה מדברי חלק מן הראשונים, כי חז"ל תקנו תקנה מיוחדת, שאין להניח תפילין כל היום, עיי' "בית יוסף" שם, ולשיטתם, אין ראוי להחמיר ולהניח תפילין כל היום נגד תקנת חכמים, אך הלכה לא נפסקה כדעתם, עיי' תוס' בסוגייתנו, ד"ה "כאלישע", ולפיכך הסיק ה"ביאור הלכה" כי "אשרי המקיים כדינו"].

"אחד בבוקר,
אחד בערב.
לפני האוכל".

גם ד"ר כהן מבני ברק
לא מפספס.
2 משניות ביום
וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים
מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם
מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

דף מט/ב אבות מלאכות ארבעים חסר אחת... כנגד מלאכה מלאכתו ומלאכת שבתורה

כמה פעמים כתוב 'מלאכה' בתורה?

גמרתנו סוקרת את כל פסוקי התורה, ומוצאת בהם שלושים ותשעה פסוקים בהם מופיעה המילה "מלאכה", כנגד שלושים ותשעה אבות מלאכות של שבת. גמרתנו מספרת, כי חכמים בדקו זאת בפרוטרוט, ו"לא זזו משם, עד שהביאו ספר תורה ומנאום".

בעל תוספות יום טוב (פרק ז' משנה ב') כותב, כי בנו, רבי אברהם, "שאל אותי, שעמד למניין כאשר עיין בספר הקונקדנסיוס בשורש 'לאך', ומצאם יותר הרבה". לאמיתו של דבר, כבר רבינו חננאל, מראשוני הראשונים, מתייחס לכך שיש בתורה הרבה יותר משלושים ותשע מילים הטומנות בחובן את השורש מלאכה, והוא כותב, כי לא את כל המילים יש להביא בחשבון. בגירסה המצויה בידינו נפלו שיבושים, ככל הנראה, בלשונו הזהב של בעל רבינו חננאל, ועל פי הגהות שנעשו בדבריו, עולה ההסבר הבא.

שלוש מלאכות שהוזכרו בפרשת "ויכולו" יש להשמיט, מפני שאלו מלאכות שעשה הקב"ה, כגון, "ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה", ואנו תרים אחר מלאכות שנעשו בידי אדם. כמו כן, יש להשמיט עשרה מקומות בהם הוזכרה המילה מלאכה ללא עשייה, (בראשית ג/ז) "לרגל המלאכה אשר לפני", (שמות כב/ז - י), "אם לא שלח ידו במלאכת רעהו" ועוד - (שמות לא/ג; שמות לה/א; שמות לה/כא; שמות לה/כד; שמות לו/ז; שמות לח/כד; שמות מ/לג; ויקרא יג/מח). עוד שתיים עשרה פעמים נוספות מוזכרת בתורה "מלאכה" לעניין מלאכת אוכל נפש, וגם את אלו יש להשמיט. נותרנו, איפוא, עם ארבעים פסוקים בלבד, וגמרתנו הרי דנה, מתוך ארבעים אלו איזה פסוק יש להשמיט. החשבון, איפוא, עומד על תלו (קובץ תלפיות תשרי תשכ"א כרך ז' חוברת ב-ד, ומובא בהדרום כב, תשרי תשכ"ו, עמוד 179, ועיי"ש עוד באריכות גדולה דרכים נוספות).

בעל תוספות יום טוב, מיישב את הדברים בדרך משלו:

ברש"י מבואר, כי בפסוק "לא תעשה כל מלאכה" רמזה תורה, כי מספר המלאכות האסורות בשבת הוא כמניין המלאכות המוזכרות בתורה. מכאן מסיק בעל תו"ט, כי כל פסוק הנושא ציווי זה, שאין לעשות מלאכות כמניין המלאכות המוזכרות בתורה, אינו נכלל במניין, וכמו כן, פסוקים שבהם מוזכר העונש על עשיית מלאכה בשבת, אינם בכלל המניין. עשרים וחמשה פסוקים כוללים ציוויים או ענשים על אי עשיית מלאכה בשבת ובמועדים, ולאחר ניכויים, יעמוד המניין על ארבעים פסוקים בהם מוזכרת מלאכה... וגמרתנו כבר דנה, איזה מהם להשמיט ואין ללמוד הימנו.

דף מח/א מתקיף לה

מתקיף לה

ביטוי חד וחריף זה, שמור למקומות בהם מקשה אמורא על דברי חבירו. בלשון "מתקיף לה" מביע המקשה, כי דברי חבירו אומר השמועה, הינם נגד הסברה הפשוטה וההגיון הברור. כמובן, לשון זו, אינה הולמת קושיית אמורא על משנה או על ברייתא, שהרי אמורא אינו יכול להקשות עליהם מכח סברתו. ספרי הכללים עומדים נבוכים מול מקומות בודדים בש"ס, בהם מקשה אמורא על משנה, ומשתמש בביטוי מתקיף לה. דוגמא מפורסמת היא קושיית רמי בר חמא בתחילת פרק המפקיד (ב"מ ג/ב). הגאון ר' בצלאל הנשבורג, מפנה לספרי הכללים שביארו לשיטת רש"י, כי האמורא מתקיף את עצמו! הוי אומר: מתקיף את הבנתו הוא בדברי המשנה, ונמצא כאומר: כנראה הבנתי שגויה, שכן הבנה זאת משוללת הגיון וסבא! ("הליכות עולם" שער ב' פ"א ס"א, וב"יבין שמועה" שם, ועיי' י"ד מלאכי" ערך מתקיף).

צא ולמד
מה זו גמרא מושלמת

בשורה ללומדי הדף היומי! הגמרא המושלמת ללימוד בחשק **בהוצאת עוז והדר ומאורות הדף היומי**

- רקע מיוחד שמקל על הקריאה ומונע כאבי עיניים
- מנוקד ומפוסק בדיוק ובשלמות
- הדגשות לסימון תחילת עניין בגמרא, ברש"י ובתוספות
- כולל פירוש מאורות ההלכה
- עם משניות זרעים וטהרות מביארות

להשיג בחנויות הספרים ובטלפון: 1-800-22-55-66

ברכת גדולי ישראל

גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול

ברכת גדולי ישראל

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חנים התקשר עכשיו: 3764*

לעילוי נשמת
ר' **אבינועם אשכנזי** ז"ל
ב"ר צבי ז"ל נלב"ע כ"ב בניסן תשס"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידנו
עו"ד **צבי אשכנזי** ומשפ"י שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **נחום Natahn Stark** ז"ל
ב"ר אברהם אשר ז"ל נלב"ע כ"ו בניסן תשל"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **מיכאל ארדן** ז"ל ב"ר משה אלתר ז"ל
נלב"ע כ"ד בניסן תשל"ב **תנצב"ה**
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם